

Reflectieroute

Dit document/product is één van de opbrengsten van het project “Een opPEPper voor het positieve taalklimaat met de hulp van jeugdliteratuur”, dat mede mogelijk is gemaakt door het NRO Comeniusprogramma Teaching Fellows Comenius Teaching Fellows 2024. Het project is uitgevoerd binnen het lectoraat Taal & Ontwikkeling op Hogeschool KPZ in Zwolle, binnen de associate degree Pedagogisch Educatief Professional.

1. Via jeugdliteratuur bewust worden van maatschappelijke en persoonlijke normen rond taaldiversiteit. Er is een lijst opgesteld van rijke jeugdliteratuur waarin talige diversiteit een rol speelt, waarvan drie boeken zijn uitgewerkt.
2. Met behulp van een reflectieroute reflecteren op hun handelen en denken in talig diverse situaties;
3. Aan de hand van een competentielijst gericht werken aan competenties rond taalinclusief werken in het domein kind en educatie;
4. Kennis vergaren over talige diversiteit, onder andere door het bestuderen van een FAQ (frequently asked questions).

Dit product hoort bij doel 3. Het doel van deze reflectieroute zelfstandig en gezamenlijk reflecteren op talig diverse situaties. De route is voor een deel adaptief; de vragen die de student krijgt hangt af van het handelen in de eigen praktijkplaats.

Inhoud

- 7 uitgewerkte stappen, te verdelen over verschillende lessen/momenten
- 10 vignetten

Mei, 2026

Annemarie Regeling en Lotte Mensink

Stap 1 – Eerste reactie

Studenten zien drie stellingen en geven op een 5-puntsschaal aan in hoeverre ze het eens zijn met deze stellingen:

- Ik voel mij onzeker wanneer ik de thuistaal van een kind niet begrijp.
- Een kind leert Nederlands sneller wanneer de thuistaal en het Nederlands strikt gescheiden blijven
- Professionals moeten rekening houden met de thuistaal van ouders.

Het bespreken van de individuele inschaling kan in kleine groepjes en/of klassikaal. Hierbij is het belangrijk om door te vragen; wat maakt dat een student het ergens wel of niet mee eens is? Ligt dat aan de eigen (talige) achtergrond, ervaringen uit het verleden, visie van de werkplek, doelgroep? Welke gevoelens spelen een rol?

De docent kan in deze stap ook al wat maatschappelijke normen bespreken; zit er een verschil tussen talen (Engels vs. Bulgaars) en dialecten?

Stap 2 – Hoe zit het?

Bespreek de vier categorieën zoals uitgewerkt op deze website:

www.brusselvoltaal.be/3-aan-de-slag/talenbeleid

1. Verbieden
2. Tolereren
3. Waarderen
4. Benutten

Bij deze categorieën kun je als docent enkele voorbeelden noemen. Daarnaast kan er gesproken worden over welke categorie de student vroeger heeft ervaren op bijvoorbeeld school of de buitenschoolse opvang. En welke categorie past bij de onderwijsinstelling waar studenten nu zijn?

Stap 3 – Waar sta ik?

Enkele studenten brengen praktijkvoorbeelden in, de docent en de studenten analyseren samen bij welke categorie de situatie het beste past. Studenten denken vervolgens na over de categorie die het beste bij het eigen handelen en eigen praktijkplaats horen. Er kan een verschil zijn in wat is afgesproken voor de praktijkplaats als geheel en wat studenten binnen hun eigen groep toestaan.

Wanneer de studenten de categorie hebben gekozen die het meest van toepassing is, beantwoorden ze enkele reflectievragen. Per categorie zijn dus andere vragen opgesteld. Deze vragen beantwoorden de studenten voor zichzelf, op papier.

Reflectieve vragen per categorie (individueel)

Verbieden

- Wat geloof ik dat er gebeurt als kinderen of ouders hun thuistaal gebruiken in mijn werkcontext?
- Wat voel ik wanneer ik een taal hoor die ik niet begrijp?
- Welke behoefte ligt onder mijn neiging om controle te houden over de taal die gebruikt wordt (bijv. veiligheid, overzicht, verbondenheid)?

Tolereren

- Wat vind ik een gepaste plek voor thuistalen op mijn praktijkplaats en wie bepaalt eigenlijk wat gepast is?
- Welke gevoelens ervaar ik als meertaligheid zichtbaar of hoorbaar wordt?
- Hoe sta ik tegenover kleine stappen om meertaligheid niet alleen te verdragen, maar toe te laten in mijn dagelijks handelen?

Waarderen

- Wat betekent het waarderen van meertaligheid voor mijn visie op opvoeding en ontwikkeling?
- Wat doet het met mij als ik zie dat een kind zijn thuistaal mag gebruiken?
- Hoe uit het waarderen zich in jouw handelen, denken of de keuze voor bepaald materiaal?

Inzetten

- Hoe denk ik dat het inzetten van meertaligheid kan bijdragen de ontwikkeling van alle kinderen?
- Welke gevoelens ervaar ik wanneer ik actief een thuistaal gebruik of laat inzetten?
- Wat wil ik concreet bereiken door meertaligheid in te zetten in mijn werk?

Na het opschrijven kunnen studenten in tweetallen of kleine groepjes in gesprek gaan over de gekozen categorie en de reflectievragen. Je kunt hierbij als docent kiezen voor homo- of heterogene groepen.

Stap 4 – Vertel eens!

Klassikaal wordt er één vignet gelezen en besproken, waarbij de docent kan modellen hoe je meerdere mensen betreft in het gesprek en doorvraagt op antwoorden. De studenten vormen zoveel mogelijk heterogene groepjes (een mix van verschillende ‘categorieën’ en praktijkplekken) en lezen een aantal vignetten.

De studenten lezen allemaal het vignet en gaan in gesprek. Dit kan gaan over het kind in de casus of het effect van het handelen van de professional. Daarnaast is het belangrijk dat het gesprek gaat over wat de studenten zelf zouden doen in een soortgelijke situatie.

Bij elk vignet zijn een aantal (reflectieve) vragen opgesteld.

De vignetten zijn als bijlage aan dit document toegevoegd.

Stap 5 – Hoe voelt dat?

Naar aanleiding van het groepsgesprek uit de vorige stap kunnen studenten hun huidige situatie nog beter beschrijven. Ze noteren welke categorie het best bij hen past en zoeken een maatje. Dit kan iemand zijn die dezelfde categorie heeft gekozen, maar dat hoeft niet. Het is belangrijk dat het iemand is waarbij de student zich kwetsbaar durft op te stellen. Met deze medestudent voeren ze een gesprek, waarbij ze gebruik kunnen maken van reflectievragen die zijn opgesteld per categorie. Eventueel kan de docent voorafgaand aan deze stap nog modellen hoe zo'n gesprek en het doorvragen eruit kan zien.

Verbieden

- In welke situaties voel je de behoefte om andere talen dan het Nederlands te beperken of te verbieden in mijn werk? Komt dit vanuit jezelf of vanuit de organisatie/ collega's?
- Welke gevolgen zie je (of vermoed je) voor een kind of ouder wanneer jij of jouw organisatie thuistalen actief afremt?
- Heb je een negatieve ervaring met het horen van andere talen, bijvoorbeeld uit je eigen kinder- of schooltijd?
- Wat zegt het over jou, dat je thuistalen niet toe wil laten op de praktijkplaats?

Tolereren

- Wanneer laat je toe dat andere talen dan het Nederlands gebruikt worden? Zit er een verschil tussen formele en informele (bijv. pauze) momenten?
- Welke momenten zijn voor jou lastig of juist niet lastig?
- Hebben kinderen een stem in wanneer ze wel of niet hun thuistaal mogen gebruiken?
- Wat weet je van hoe kinderen of ouders zich voelen rond het wel en niet gebruiken van hun thuistaal?

Waarderen

- Hoe reageer je wanneer je de thuistaal niet begrijpt? Zit er een verschil tussen contact met ouders en kinderen?
- Op welke wijze stimuleer je collega's en ouders om mee te denken over het inzetten van meertaligheid?
- Welke concrete momenten heb je of kan je creëren waarop de thuistaal actief zichtbaar wordt en gevierd wordt?
- Welke obstakels voel je of vermoed je bij het waarderen van meertaligheid (bijv. tijd, organisatorisch, controleverlies)?

Inzetten

- Wanneer geef je kinderen, ouders of collega's ruimte om hun thuistaal te gebruiken in de context van je werk?
- Wat wens je voor jezelf en je team/organisatie op het gebied van de inzet van thuistalen?
- Welk gevoel geeft het je als ik de thuistalen van kinderen en ouders bewust inzet?
- Wat is jouw kracht als het gaat om het inzetten van thuistalen, in contact met kinderen, ouders, of je organisatie?

Stap 6 – Wat wil ik?

Studenten worden uitgenodigd om na te denken over een volgende stap. Dit lukt het beste wanneer ze op andere (les)momenten kennis hebben opgedaan over talige diversiteit (zie ook de FAQ), ervaringen hebben uitgewisseld (zie ook de inzet van jeugdliteratuur) en in gesprek zijn gegaan met kinderen, ouders en collega's van hun praktijkplaats. Ook helpt het de studenten wanneer ze zicht hebben op competenties die een rol spelen bij dit onderwerp. Ze kunnen hiervoor gebruik maken van de competentielijst.

Studenten beschrijven eerst voor zichzelf wat zij als volgende stap zien. Daarna vormen ze een klein groepje waarin alle ideeën worden uitgewisseld. Dit kan door de volgende vragen te stellen: Wat maakt dat je deze stap wil zetten? Hoe past deze stap bij jouw visie op pedagogisch handelen/ ontwikkelen/ je werkplek? Welke kennis, vaardigheden, steun of materialen heb je nodig om dit te bereiken?

Stap 7 – En nu?

De laatste stap van deze route is het terug- en vooruitkijken. Studenten bekijken opnieuw de vier categorieën en gaan in gesprek over hun eigen proces. Is er iets veranderd in je eigen denken, voelen of handelen? Hoe kijk je nu naar je eigen praktijkplaats? Heb je daar iets in beweging kunnen zetten?

Indien gewenst kunnen studenten opnieuw een aantal (nieuwe) vignetten in groepjes bespreken; hoe kijken ze nu naar deze casussen?

Bijlage - Vignetten

	Sector	Leeftijd kind	Taal	Categorie
1	Zorgboerderij	10	Roemeens	Waarderen - inzetten
2	Kinderopvang	8 mnd	Turks	Tolereren
3	Kinderopvang	1	Chinees	-
4	Kinderopvang	3	Arabisch	Verbieden - tolereren
5	Primair onderwijs	4	Pools, Spaans, Engels	Waarderen - inzetten - verbieden
6	Primair onderwijs	9	Dialect - Sallands	Waarderen
7	Primair onderwijs	12	Tigrinya	Waarderen - inzetten
8	Speciaal basis onderwijs	7	Italiaans	Waarderen - inzetten
9	Buitenschoolse opvang	11	Spaans, Turks, Oekraïens	Verbieden
10	Voortgezet onderwijs	14	Berbers	Verbieden

1. Zorgboerderij – leeftijd 6 jaar

Op de zorgboerderij helpt Jelle samen met de kinderen de kippen voeren. “Hoe heet die kip?” vraagt hij. “Kukel!” roept Sem. De Roemeense jongen Andrei zegt iets dat pedagogisch professional Jelle niet begrijpt. “Wat betekent dat?” “Gaina,” zegt Andrei trots, “dat is kip in het Roemeens!” Jelle lacht: “Dan heeft ze twee namen.” De kinderen herhalen lachend “Gaina, Kukel!”

Andreï's vader komt hem ophalen. Meestal komt moeder, dat is fijn omdat zij vloeiend Nederlands spreekt. Maar het is ook goed om vader af en toe te zien, ookal spreekt hij nauwelijks Nederlands. Jelle vertelt met gebaren over Andreï's dag, maar dat lijkt de vader niet te begrijpen. Jelle pakt z'n telefoon erbij en opent Google Translate. Hij typt in een paar zinnen een kort verslagje en laat dat vertalen naar het Roemeens. Vader leest het en typt wat terug. Hij schrijft dat Andrej thuis een knuffel van een kip heeft en daar dol op is. Ook gaat hij graag mee op de fiets naar de boerderij om de hoek. Daar mag hij wel eens helpen eieren rapen. Jelle vindt het leuk om zo meer te horen over wat Andrej thuis doet. Andrej had vandaag echt een goede dag, het lukt hem steeds beter om om hulp te vragen. Vader is blij als hij dat leest. Als laatste vraagt Jelle via Google Translate hoe je “Goed gedaan” zegt. “Foarte bine,” leest hij voor. De vader lacht breed en herhaalt het met de juiste Roemeense uitspraak.

Vragen

- Wat zou Jelle hebben gedacht toen hij merkte dat hij Andreï's vader niet goed begreep?
- Hoe denk je dat Andreï en zijn vader zich voelden tijdens dit ophaalmoment?
- Wat vind je van het gebruik van Google Translate in deze situatie? Wat zijn de voordelen en mogelijke valkuilen?
- Wat zegt deze situatie over contact met ouders die (nog) geen Nederlands spreken?
- Wat zou jij als begeleider doen om Andreï en zijn ouders zich welkom te laten voelen?

2. Kinderopvang – baby 8 maand

In de babygroep zingt pedagogisch professional Meryem zachtjes een Turks slaapliedje terwijl ze de acht maanden oude Noa verschoont. Noa giechelt en beweegt haar beentjes ritmisch. Het melodietje vult de ruimte, warm en rustig. Aan de overkant kijkt collega Marieke even op en glimlacht. “Wat klinkt dat lief, wat betekent het?” vraagt ze. Meryem vertelt dat haar moeder het vroeger altijd zong. Ze voelt zich even kwetsbaar: is het professioneel om dat hier te doen? Niemand heeft ooit iets gezegd over taalgebruik, maar ze merkt dat ze overschakelt op Nederlands zodra er iemand binnenkomt.

Tijdens het maandelijkse overleg vertelt Meryem over haar gewoonte om soms in het Turks te zingen. Teamleider Femke fronst even. “We hebben toch afgesproken: Nederlands op de groep, om duidelijkheid te houden?” Een collega reageert: “Maar liedjes zijn toch iets anders dan gesprekken?” Het blijft even stil. Meryem voelt zich bekeken. Ze legt uit dat de baby’s er rustig van worden. Femke aarzelt en zegt dan: “Zolang het veilig en begrijpelijk blijft, is dat prima.” Na afloop zegt een collega tegen Meryem: “Ik vond het heel goed dat je het even in de groep gooide.” Meryem glimlacht. Ze weet niet of er echt iets veranderd is, maar het gesprek voelt als een kleine opening.

Vragen

- Hoe zou Meryem zich voelen op haar werkplek?
- Waarom zou Meryem twijfelen of haar gedrag professioneel is?
- Hoe kijk jij aan tegen het gebruik van andere talen dan Nederlands op de groep, zeker bij baby’s?
- Wat vind je van de reactie van teamleider Femke? Wat ging goed en wat had anders gekund?
- Wat zou jij doen als collega van Meryem in deze situatie?

3. Kinderopvang – 1 jaar

Pedagogisch coach Samira en pedagogisch professional Niké zitten aan tafel met mevrouw Zhang, de moeder van de eenjarige Lin. Ook Bo, de zus van Lin zit bij het gesprek. Bo is elf en heeft als kind bij Niké op de groep gezeten.

Het gesprek gaat over Lins motorische ontwikkeling, die volgens de observaties in de groep wat achterloopt. Mevrouw Zhang spreekt nog niet zo goed Nederlands en daarom is Bo mee. Tijdens het gesprek kijkt mevrouw Zhang vriendelijk als altijd. Maar al vrij snel merken Samira en Niké op dat mevrouw Zhang niet alles meekrijgt.

Samira vertelt over het zitten; dat lukt Lin nog nauwelijks. Ook kruipen en optrekken zien ze Lin nauwelijks doen op de groep. Ze maken zich zorgen en vragen wat Lin thuis laat zien qua motorische vaardigheden. Mevrouw Zhang blijft glimlachen en zegt steeds 'Ja, ja, thuis goed!' Bo vertaalt tijdens het gesprek, maar Samira twijfelt of mevrouw Zhang begrijpt waar het gesprek precies over gaat en of Bo alles wel goed vertaalt.

Nadat het gesprek is afgerond praten Samira en Niké nog even verder. Dit ging niet zoals ze hadden gehoopt, maar wat is een oplossing voor een volgende keer? Bij alle ouders die het Nederlands nog niet zo machtig zijn vragen ze of ouders zelf voor een tolk kunnen regelen. Meestal komt er een familielid of buurtgenoot mee, maar een meisje van elf, dat hadden ze nog niet eerder meegemaakt. Niké vindt dat mevrouw Zhang zelf had kunnen bedenken dat Bo niet de juiste tolk zou zijn. Ook woont de familie Zhang inmiddels al ruim vijftien jaar in Nederland. In die tijd kon mevrouw Zhang toch wel Nederlands leren? Samira vraagt zich af of de moeder van Lin wel echt wist waar het gesprek over zou gaan. Hoe doen ze dit eigenlijk bij andere vestigingen, is er een potje om een professionele tolk uit te betalen?

Vragen

- Wat zouden Samira en Niké kunnen voelen tijdens en na dit gesprek met mevrouw Zhang?
- Hoe zou mevrouw Zhang dit gesprek ervaren hebben, denk je?
- Wat vind je ervan dat Bo (11 jaar) als tolk fungeert? Welke risico's en kansen zie je?
- Welke aannames doen Niké en Samira over mevrouw Zhang? Wat doet dat met hun professionele houding?
- Hoe zou jij een volgend gesprek kunnen organiseren?

4. Kinderopvang – 3 jaar

Op de peutergroep speelt Leyla (3) vaak samen met haar vriendje Isra en met hem praat ze meestal in het Arabisch. Thuis spreken Leyla en Isra namelijk Arabisch, op de opvang horen ze Nederlands. Wanneer Anna, een van de pedagogisch professionals, hen samen ziet spelen, voelt ze zich wat onzeker. Ze hoort de kinderen zo weinig Nederlands spreken en ze begrijpt vaak ook niet wat deze twee peuters zeggen. Soms probeert ze Leyla en Isra te stimuleren om Nederlands te gebruiken, maar dat gaat stroef. De kinderen keren Anna soms de rug toe en ze vallen snel terug op het Arabisch als Anna uit de spelsituatie weg stapt. Tijdens kringmomenten spreken de twee kinderen wel Nederlands, dat lukt redelijk. Anna merkt wel op dat hun Nederlands iets achter lijkt te lopen in vergelijking met eentalig (Nederlandse) leeftijdsgenootjes.

Anna heeft meerdere collega's en ze merkt dat elke collega weer net anders kijkt naar Leyla en Isra. Dat maakt het wel lastig; wat is nu het juiste om te doen? Collega Hannah vraagt zich af of ze de kinderen niet vaker uit elkaar zouden moeten halen. Zouden de kinderen niet veel sneller en beter Nederlands leren als ze minder met elkaar zouden spelen? Als ze nu veel Arabisch toestaan, maken Leyla en Isra dan wel een goede start op de basisschool?

Vragen

- Waar komt de onzekerheid van Anna vandaan, denk je?
- Wat zouden Leyla en Isra voelen als ze gestimuleerd worden om Nederlands te spreken?
- Wat vind je van het idee om de kinderen vaker uit elkaar te halen?
- Hoe verhoudt taalontwikkeling zich hier tot welbevinden en spel?
- Wat zou jij Anna adviseren als collega?

5. Primair onderwijs – kleuters

In de kleuterklas van juf Eva staat een tafel vol vlaggen, foto's en kleine voorwerpen van thuis. "Wie wil vandaag iets vertellen over zijn land of taal?" vraagt ze.

Rafael vertelt trots over Spanje en zegt: "Ik zeg altijd 'hola' en dan bedoel ik hallo." De klas zegt hem na en ze zwaaien naar elkaar: "Hola!" Layla steekt ook haar vinger op en begint te tellen in het Engels, dat kunnen al veel kinderen. Samen tellen ze tot tien. Daarna krijgt Symon de beurt. Hij zegt: "Mam na imię Symon." Juf Eva vraagt wie kan bedenken wat dat betekent. Dat durven een paar kleuters wel te gokken; Symon heeft net gezegd wat zijn naam is! Een paar kinderen maken zelf een zin met hun eigen naam. Als afsluiting zingen ze samen nog twee liedjes; één in het Nederlands en één in het Frans. Wat een gezellige ochtend!

Op de ouderochtend vraagt Eva of ouders een liedje uit hun jeugd en taal willen komen zingen. De vader van Symon komt wat zenuwachtig en met een klein trommeltje de klas binnen. Hij zingt een Pools kinderliedje. De kinderen bewegen mee en kunnen na een paar keer oefenen al een heel stuk van het liedje zelf zingen.

Na afloop zegt Eva: "Wat een mooi liedje, ik zag Symon en de anderen genieten."

Symons vader zegt: "Ik was bang dat het raar zou zijn, zomaar in mijn moedertaal een liedje zingen, maar het was eigenlijk heel leuk!"

Eva schrijft op een post-it: Volgend jaar: structureel 'thuisliedje van de maand'.

Tijdens een teamvergadering zegt de schoolleider: "Ik heb wat klachten gekregen van ouders. Er ontstaan kliekjes van ouders op het schoolplein die enkel in hun eigen taal spreken. Sommige ouders voelen zich buitengesloten. Kunnen we niet eisen dat iedereen in school en op het schoolplein Nederlands spreekt?"

Er valt een ongemakkelijke stilte. Eva zegt voorzichtig: "Is dat echt nodig? Ouders voelen zich misschien juist welkom als ze hun eigentaal mogen gebruiken. Bij mij in de klas loopt het juist heel goed!" Eén collega knikt, een ander zucht: "Ja, maar ik merk wel dat de ouders zo gaan clusteren. En kinderen lijken dat over te nemen." Het gesprek blijft hangen tussen begrip en controle.

Vragen

- Wat maakt dat de activiteiten van juf Eva zo goed lijken te werken voor de kinderen?
- Hoe denk je dat Symons vader zich voelde vóór en na het zingen in de klas?
- Wat vind je van de zorgen van de schoolleider en sommige ouders over andere talen op het schoolplein?
- Waar zit volgens jou de spanning tussen "welkom voelen" en "controle houden"?
- Zou deze situatie zich op jouw praktijkplek kunnen voordoen? Waarom wel/niet?

6. Primair onderwijs - groep 5

Op de gang van basisschool De Vlieger ondersteunt leraarondersteuner Max een klein groepje kinderen uit groep 5 met lezen. Deze keer gaat het over verschillende soorten woningen. Jelle leest een stukje en vertelt daarna over wat hij heeft gelezen: “Een boerderie lijkt mij het leukste huus om in te wonen.” Jelle spreekt thuis Sallands en dat is in zijn mondelinge taal goed te horen. Max twijfelt: moet hij dit dialect toestaan of streng corrigeren? Hij kiest voor het eerste, ook omdat hij zelf ook uit Raalte komt en hetzelfde dialect spreekt. Max, Jelle en de andere kinderen praten een poosje door over de tekst, deels in het dialect, deels in het Nederlands.

Na schooltijd spreekt een collega Max aan. James was langs Max en het groepje gelopen en had meegeluisterd. James zegt dat hij het zo mooi vond dat deze kinderen en ook Max hun dialect durven laten horen. Hij zegt: “Het is toch een stukje van onze identiteit, daar mogen we trots op zijn.” James probeert het dialect meer de school in te krijgen. Hij doet dat door het zelf vaker te gebruiken, zowel op het schoolplein als in het klaslokaal, hij is steeds op zoek naar filmpjes en boeken in het Sallands en probeert zo ‘zijn’ dialect positief te waarderen. Max is opgelucht; hij heeft zich vaak geschaamd voor zijn accent, maar nu hoefde hij zich dus niet te schamen.

Vragen

- Stel je voor dat jij Max was geweest, wat had jij dan gedaan?
- Welk effect denk je dat de keuze van Max heeft op Jelle en De Vlieger?
- Waar ligt volgens jou de balans tussen correct Nederlands leren en ruimte voor dialect?
- Wat is jouw ervaring met het zelf spreken en/of horen van een dialect op de werkvloer, bij kinderen, ouders of collega's?

7. Primair onderwijs - groep 5

Groep 8 werkt in het voorjaar aan het project “Wie is de baas?” In de klas wordt er gesproken over de Tweede Kamer en de burgemeester, maar ook over oorlog. Ze bespreken de Tweede Oorlog en wordt gepraat over recente conflicten. Sommige kinderen hebben familieleden die een oorlog hebben meegemaakt. Zo heeft de overgrootopa van Fin ondergedoken gezeten in de Tweede Wereldoorlog. De familie van Fatih komt uit Ethiopië en is vanwege de oorlog gevlucht naar Nederland. De klas krijgt de opdracht om allemaal een volwassene te interviewen over oorlog en vrede. Fatih vraagt of ze haar oom mag interviewen, maar dan wel in het Tigrinya. Leraarondersteuner Yvonne vertelt dat dat mag. Een paar weken later delen de kinderen hun interviews. Fatih heeft een filmpje gemaakt van het interview en dat laat ze zien om het bord. Na elk antwoord zet ze het filmpje even op pauze om het antwoord te vertalen naar het Nederlands. De klas luistert aandachtig; ze hebben Fatih nog nooit in het Tigrinya horen praten! Fatih krijgt complimenten; ze heeft goede vragen gesteld en wat knap dat ze zo goed twee talen kan spreken!

Bij het rapportgesprek van Fatih komen haar ouders mee, samen met een tolk. Yvonne vertelt samen met haar collega James de groei in taal en schrijftalent van Fatih. De moeder luistert aandachtig en zegt iets in het Tigrinya. De tolk vertaalt: “Ze is trots dat Fatih het zo goed doet op school!” Dat kunnen James en Yvonne beamen; Fatih maakt grote sprongen en is een heel sociale leerling.

Vragen

- Wat betekent het voor Fatih dat ze haar interview in het Tigrinya mocht doen?
- Hoe reageert de klas op het horen van een andere taal? Wat zegt dat over de groepscultuur?
- Wat vind je van de manier waarop Fatih haar interview presenteert?
- Hoe zou een soortgelijke situatie er in jouw praktijk uitzien?
- Wat kunnen onderwijsprofessionals leren van de inzet van thuistalen in projecten?

8. Speciaal basisonderwijs – groep 3

In de ZML-klas voert leraarondersteuner Hanne een kringgesprek met een deel van de groep. Lorenzo roept iets in het Italiaans, terwijl hij naar een plaatje van eten wijst. Hanne begrijpt het niet helemaal, maar zegt: “Ja, dat is eten, rijst?” Lorenzo knikt blij. Lorenzo is nog niet zo lang in Nederland en ze is blij dat hij zo betrokken is bij de activiteiten. Ze begrijpt hem nog niet altijd, maar gelukkig doet Lorenzo erg zijn best. Soms spreekt hij Italiaans, soms Nederlands en vaak maakt hij wat gebaren.

Tijdens een groepsoverleg met de logopediste bespreekt Hanne Lorenzo’s voortgang. “Hij mengt het Italiaans met het Nederlands, maar zijn communicatie groeit,” zegt ze. De logopediste knikt: “Laten we zijn meertaligheid gebruiken. We kunnen gebaren koppelen aan woorden in beide talen.” De intern begeleider twijfelt: “Wordt dat niet verwarrend?”

De logopediste legt uit dat juist het verbinden van talen de betekenis versterkt. Hanne voelt opluchting: ze was dit al aan het doen, maar het is fijn als iemand bevestigt dat dat het juiste pad is.

Vragen

- Wat laat Lorenzo zien met zijn manier van communiceren?
- Hoe voelt Hanne zich over haar aanpak en waarom is de bevestiging van de logopedist belangrijk?
- Wat bedoelt de intern begeleider met “verwarrend”, denk je?
- Hoe zou jij omgaan met meertaligheid bij kinderen met een specifieke onderwijsbehoefte?

9. Buitenschoolse opvang – 11 jaar

Op de buitenschoolse opvang zitten een paar kinderen van groep 7 samen aan de knutseltafel. Ana zingt zachtjes in het Spaans, terwijl Mehmet iets in het Turks tegen haar zegt. Even later roept Oksana iets in het Oekraïens. De kinderen lachen en lijken elkaar moeiteloos te begrijpen, ook al schakelen ze steeds tussen talen.

De pedagogisch professional, Stef, fronsst zijn wenkbrauwen. Hij vindt het onrustig en voelt zich buitengesloten. “Jongens, spreek alsjeblieft gewoon Nederlands, dan kan iedereen het volgen,” zegt hij wat streng. Hij merkt dat hij weerstand voelt: hoe kan hij toezicht houden en veiligheid garanderen als hij niet begrijpt wat de kinderen zeggen? Hij heeft het gevoel dat de kinderen vaak over hem en collega’s praten en dat vindt hij een heel vervelend gevoel.

De kinderen vallen even stil en schakelen braaf over naar het Nederlands, maar het vrolijke geroezemoes is weg. Ana kijkt naar haar knutselwerk en zucht: “Het was gewoon een liedje...”

Vragen

- Wat voelt Stef op het moment dat de kinderen verschillende talen spreken?
- Hoe ervaren de kinderen de ingreep van Stef, denk je?
- Hoe reëel is Stefs zorg over veiligheid en toezicht?
- Wat zou jij doen om zowel veiligheid als ruimte voor meertaligheid te waarborgen?
- Hoe voel jij je als kinderen in verschillende talen spreken, talen die jij niet verstaat?

10. Voortgezet onderwijs – klas 2

Leraarondersteuner Sean heeft pauzewacht en loopt door de kantine. Hij hoort een groepje uit de tweede klas met elkaar praten in een andere taal, Berbers gokt hij. Hij loopt naar het groepje toe en geeft aan dat ze in de pauze Nederlands moeten praten. De jongens en meisje reageren geïrriteerd, ze mogen toch zelf wel weten hoe ze in de pauze tegen elkaar praten? Sean houdt voet bij stuk en wijst op de posters die hangen in de school: “Hier praten we Nederlands.” Hij zegt: “Als jullie een andere taal willen praten, dan kan dat buiten school. Jullie mogen ook een rondje lopen in de wijk in de pauze, dan kan het wel. Sean krijgt boze blikken, maar de leerlingen stappen uiteindelijk op en verlaten de school.

Wanneer het tijd is voor de tienminutengesprekken, sluit Sean aan bij gesprek over Adem. Sean begeleidt Adem bij het plannen en leren leren. Adems ouders komen samen mee, samen met de buurvrouw die tolkt. Sean vertelt dat Adem hard werkt en het goed doet. Alleen zijn cijfer voor Nederlands is onvoldoende. Adems vader vertelt, via de tolk, dat ze nu twee jaar in Nederland wonen, daarvoor woonden ze in Algerije. Ze willen Sean graag helpen met school, maar weten niet zo goed hoe ze dat moeten doen. Sean geeft aan dat ze thuis vooral veel Nederlands moeten spreken. Adems moeder geeft aan ze op Nederlandse les gaat, maar dat ze nu nog niet zoveel kan zeggen. Sean geeft aan dat dat geen probleem is. Het is volgens hem vooral belangrijk dat Adem veel Nederlands hoort en veel Nederlands spreekt.

Vragen

- Wat zou een reden zijn voor Sean om het groepje leerlingen in de aula aan te spreken?
- Hoe was dit vroeger op jouw middelbare school, waar mocht je een andere taal dan het Nederlands spreken? Hoe was dat voor jullie?
- Hoe zouden de leerlingen zich voelen door de aanpak van Sean?
- Wat vind je van het advies dat Sean geeft aan de ouders van Adem?
- Hoe zou jij als professional omgaan met taalgebruik in de aula?